

## **„Technology and Future of Translation”**

*(Sydney, Ausztrália, 2010. július 16-17.)*

*Neumayer Dénes*

*E-mail: ndf.ggl@gmail.com*

A konferenciát a University of Western Sydney keretében működő Tolmácsolás- és Fordításkutató Csoport (Interpreting and Translation Research Group, UWS ITRG) rendezte. A most harmadszor megtartott konferencia idén „A fordítás technológiája és jövője” (Technology and Future of Translation) címet viselte és ennek megfelelően olyan előadásokat hallgathattunk meg, melyek a modern technológiák, ezek közül is elsősorban a számítógépek felhasználási lehetőségeit mutatták be a fordítás és tolmácsolás kutatásában és gyakorlatában.

A rendezvény kiemelt vendége idén Anthony Pym volt, akit Sandra Hale, az ITRG vezetője, bevezetőjében kissé humorosan a fordítástudomány „rocksztárja”-ként mutatott be. Pym, dinamikus előadasmódjával és nagyméretű témaválasztásával a szimpózium mindkét napján rászolgált erre a jelzőre. Előadásai mindenkit bevonzottak a folyosókról, és élvezetes előadasmódjával mindvégig éber figyelemre készítette a hallgatóságot.

A tarragonai professzor az első napon plenáris előadást tartott „A nyelvtechnológiák hatása a fordítószakra” (The impact of language technologies on the translation profession) címmel, míg a második napon egy nagyon mozgalmas, a közönséget aktívan bevonó plenáris workshopot vezetett „Mi történik a fordítók agyában? Jelenlegi ismereteink és azok lehetséges alkalmazásai” (What happens in translators’ brains? What we know and how we might apply it) címmel. Az előadások plenáris jellegükhöz méltóan nem sok szigorúan vett tudományos újdonsággal szolgáltak, de kiválóan összefoglalták az eddigi kutatási eredményeket, és azok továbbgondolására készítettek.

Mindkét napot Pym plenáris előadásai nyitották meg, és a többi program ezek után következett. Pénteken, az első napon, három további plenárist hallgathattunk meg. Ignacio Garcia (UWS) előadásában beszámolt kutatásáról, melyben a tradicionális módon, valamint a számítógéppel és utószerkesztéssel készített fordítások gyorsaságát és minőségét hasonlította össze. Eredményei szerint mindkettő körülbelül ugyanannyi időt vesz igénybe, de az utószerkesztett változatok általában jobb minőségűek. Garcia után Uldis Ozolins (UWS) következett, aki a telefonos tolmácsolásról született eddigi kutatásokat és a szakma e különleges ágának jelenlegi helyzetét foglalta össze. Elmondta, hogy az Ausztráliából indult módszer egyre terjed a világon, és különösen azokban az országokban tett szert nagy jelentőségre, ahol sok, a helyi nyelvet kevésbé beszélő bevándorló van. A plenáris előadások végül Lachlan Simpson előadásával végződtek. Simpson, aki eredeti foglalkozása szerint informatikus, de már hosszú évek óta informatikai felelősként és a számítógéppel segített fordítás (Computer Assisted Translation, CAT) oktatójaként tevékenykedik a melbourne-i

Monash Egyetem (Monash University) fordítóképzésében, előadásában arról számolt be, hogy kinek, mit és hogyan oktatnak munkahelyén. Számomra beszédében az volt a legérdekesebb mozzanat, amikor rávilágított, hogy a számítógépek használatára való oktatás a mai formájában rövidesen (akár néhány év múlva!) elveszti jelentőségét, hisz várhatóan az addigra felnövő generáció szinte minden tagja eléggé tisztában lesz a szükséges felhasználói ismeretekkel ahhoz, hogy feladatukat különösebb informatikai képzés nélkül is el tudják látni.

A plenáris előadások után két szekcióban folytak tovább az előadások. Én az egyes szekciót választottam, ahol először Bartolomé Mesa-Lao (Barcelonai Szabadegyetem [Universitat Autònoma de Barcelona], Spanyolország) ismertette doktori kutatásainak eredményeit. Azt vizsgálja, hogy hogyan változnak meg az explicitációs mechanizmusok a fordított szövegekben különböző CAT szoftverek használata következtében. Kutatásait nagyon nagy mintán, és egy bőkezű ösztöndíjnak köszönhetően profi fordítók munkájának megfigyelésével folytatja. Igaz, egyelőre csak részeredményekről tudott beszámolni, de már ezek is jelentősnek mondhatók. Eredményei megcáfolták hipotézisét, mely szerint minél összetettebb fordítássegítőszoftvert használnak a fordítók, annál kevesebb az explicitáció. Ehelyett azt figyelte meg, hogy a legkevesebbet azok a fordítók explicitálnak, akik valamely átmeneti megoldást használnak, vagyis használnak ugyan valamilyen szoftvert, de nem a profi programokat. Pontos eredményeket jövő év elejére szeretne elérni, és biztos vagyok benne, hogy halunk még róla. (Előadásában egyébként Klaudy professzor asszony nevét is megemlítette.) Mesa-Lao után Dahui Dong (UWS) következett, aki egy olyan kutatást mutatott be, melyben számítógépes, kulcsszavas keresés segítségével, absztraktokat vizsgálva mutatta ki, hogy a taiwani fordításkutatók témái miként különböznek a nemzetközi porondon leginkább közkedvelt témáktól. Eredményeiről, melyek egyértelmű eltéréseket mutattak ki a helyi és a nemzetközi trendek között, elemezhető, kapcsolódásokat mutató, 3D-s ábrákat készített és mutatott be.

A péntek délutáni program egy kerekasztal-beszélgetéssel kezdődött, mely inkább a gyakorló fordítóknak szólt, mint a kutatóknak. A beszélgetés résztvevői azt boncolgatták, hogy a jövőben várható, illetve a már ma is elérhető technikai újítások hogyan fogják befolyásolni a fordítók jövőjét. Sokféle vélemény elhangzott, de egyben mindenki megegyezett: a szakma mostanság is sokat változott, és elkerülhetetlen, hogy még jobban megváltozzon a közeljövőben, mely átalakulások legfontosabb kiváltói a legújabb technikai eszközök. A napot végül workshopok zárták. Én Ignacio Garcia foglalkozására ültem be, ahol elsajátíthattam néhány praktikus fogást az interneten is elérhető fordítássegítőszoftverek használatához.

A szombati napon Anthony Pym plenáris workshopja után ismét két szekcióra bontották az előadásokat. Én két olasz doktori hallgató (Anna Fellet és Valeria Cannavina, V. Szent Piusz Római Szabadegyetem [Libera Università San Pio V Roma]) előadását hallgattam meg, akik egy olaszországi bázisú, de nemzetközi kereskedelmet folytató, konyhaberendezéseket gyártó cég dokumentációs stratégiáját alakítják át doktori kutatásuk részeként. Céljuk egy olyan, leegyszerűsített nyelvezet bevezetése a használati útmutatók és műszaki

leírások elkészítéséhez, melyet a ma rendelkezésre álló fordítóprogramok is sikerrel tudnának fordítani. Ezzel a cég költségvetésében fordításokra szánt igen jelentős mértékű kiadást szeretnék nagymértékben lecsökkenteni. Programjuk még csak a kezdeti szakaszban van, de eredményeik már most is nagyon ígéretesek, mert módszerük működik, és képesek voltak a céloknak teljesen megfelelő fordításokat létrehozni.

A délutánt a második napon is workshopokkal kezdtük, melyekből Rika Shimo-Malmberg (Monash Egyetem) foglalkozásáról számolhatok be, melyen azt ismertette, hogy hogyan használt fel videókonferencia-technikát a tolmácsolásban. Egyik diákja távoli lakhelye miatt csak ritkán tudott személyesen megjelenni az órákon, ezért a technika segítségével vonták be a munkába. Ennek a módszernek kiterjesztése lehetőségeiről és a technikai akadályokról tartottunk vitát, megegyezve abban, hogy bár a technika még nem tökéletes, de működik, és nemcsak a jövőben, hanem a jelenben is egyre többször szükséges hasonló módszereket alkalmazni az oktatásban.

A konferenciát végül egy kerekasztal-vita zárta le, melyben két, kiváló professzorokból álló „csapat” vitatkozott azon, hogy vajon a technológiák használata csökkenti-e a fordítók készségeinek színvonalát. A vita során mind a pro, mind pedig a kontra oldal nagyon jó érveket sorakoztatott fel. A kiegyenlített küzdelmet és a téma aktualitását az is jól mutatja, hogy a végén a közönség egyenlő arányban szavazott mindkét félre, így nem született se győztese, se vesztese a vitának, azonban azt hiszem, minden közreműködőnek és hallgatónak javára vált a részvétel.

Összességében elmondható, hogy a szimpózium színvonalas és jól szervezett volt. Különösen dicséretes ez annak a fényében, hogy a regisztráció ingyenes volt, és szombaton még ebédet is biztosítottak a szervezők minden jelenlévő számára. Leszámítva a fűtés hiányát az előadótermekben (mely azért még a sydney-i télben is kellemetlen volt kissé), hibátlan szervezőmunkát végzett Sandra Hale és csapata, és azt hiszem, méltán állíthatom, hogy a részvétel minden megjelent számára hasznos, érdekes, így érdemes volt.